Poliisitarkastaja Anna-Riina Korteniemi 10.01.2019 POL-2018-54643

Eduskunta
lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto HE 222/2018 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain ja tutkintavankeuslain, pakkokeinolain ja rikoslain 6 luvun 13 §:n muuttamisesta

Yleistä

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijalausuntoa lakivaliokunnan käsittelyssä olevasta HE 222/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain ja tutkintavankeuslain, pakkokeinolain ja rikoslain 6 luvun 13 §:n muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuutta nostetaan puuttumisessa miehittämättömien kulkuneuvojen liikkumiseen vankilan alueella tai sen yläpuolella. Lisäksi ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä olisi toimivalta käyttää sylkemisen estämiseen tarkoitettua huppua tai sidettä. Lisäksi täsmennyksiä tulisi tehostettua matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia koskevaan pakkokeinolain sääntelyyn etsintäkuulutuksen mahdollistumisella täytäntöönpanon toteuttamiseksi sekä ilmoitusvelvollisuuksista tehostetusta matkustuskiellosta. Edelleen esityksen yhteydessä on Rikoslain 6 luvun 13 §:n muutos vapaudenmenetysajan ja vapauden rajoituksen ajan vähentämisestä.

Miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttuminen

Teknologian kehittymisen myötä miehittämätön ilmailu on muodostanut uudenlaisen uhan turvallisuudelle niin vankiloissa kuin yhteiskunnassa yleensäkin. Lainsäädännön tulee mahdollistaa turvallisuudesta vastaaville viranomaisille tehokas toimivalta puuttua tähän uudenlaiseen uhkaan. Vankilaturvallisuuden yläpitämiseksi on tarpeellista, että Rikosseuraamuslaitoksella on laissa säädetty toimivalta puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun ja ottaa miehittämätön kulkuneuvo tarvittaessa Rikosseuraamuslaitoksen viranomaisten toimesta haltuun jatkotoimenpiteiden varalta.

Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuus koskee ilmassa liikkuvien miehittämättömien kulkuneuvojen lisäksi maalla ja vedessä liikkuvien miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumista. Toimivaltuus kattaa allensa kaikenlaisten vankila-alueella tai sen yllä olevien miehittämättömien kulkuneuvojen kulun. Kyseinen toimivaltuutus vankilan alueella katsotaan tule-

vaisuuden turvallisuusuhkien kannalta myönteiseksi. Toimivaltuutuksessa otetaan huomioon kaikki miehittämättömät kulkuneuvot, jolloin teknologian kehitys otetaan tällöin jo lainsäädännön valmistelussa huomioon, eikä toimivaltuutus koske vain tietynlaisia automatisoituja laitteita. Matala puuttumiskynnys mahdollistaa vankilaturvallisuuden ylläpidon nopeatempoisissa tilanteissa, jolloin myös päätösvallan jaon merkitys on korostunut. Rajavartiolaitoksella, puolustusvoimilla ja poliisilla on vastaavanlaiset toimivaltatarpeet omilla vastuualueillaan.

Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuus puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun olisi samansuhtainen kuin muutenkin voimakeinojen käyttövaltuudet. Luvaton liikkuminen vankila-alueella tai sen yläpuolella muodostaa jo lähtökohtaisesti riskin vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle, jolloin matala puuttumiskynnys on perusteltu.

Toimivaltuuksien käyttäminen tulee edellyttämään laitehankintoja ja koulutuksia laitteiden käytölle Rikosseuraamuslaitoksessa. Viranomaisten rahoituksesta on tällöin huolehdittava, jotta toimivaltuuksien käyttö tulee vastaamaan uusiin turvallisuusuhkiin.

Toimivalta käyttää sylkemisen estämiseen tarkoitettua huppua tai sidettä

Sylkemisen estävien suojavälineiden käyttöä voidaan pitää perusteltuna vankiloiden henkilökunnan ja muiden vankien suojaamiseksi vangilta, joka pyrkii sylkemään kohti. Toimivaltuudessa edellytykset eivät täsmennyksen myötä muuttuisi, vaan muutoksella laajennetaan keinovalikoimaa, jolloin sylkemisen estämiseen tarkoitettua huppua tai sidettä voitaisiin käyttää vangin kasvojen edessä kuin muitakin henkilön toimintavapautta rajoittavia välineitä. Näillä ei kuitenkaan rajoiteta sitomisen tavoin vangin liikkumista, puhetta tai hengittämistä, vaan syljettäessä sylki jäisi suojukseen, eikä aiheuttaisi terveysuhkaa vankiloiden henkilökunnalle tai muille vangeille tarpeen ollessa käsillä. Välineet eivät aiheuttaisi oikein käytettynä vaaraa terveydelle ja näin sylkysuojavälineiden käytöllä ei puututtaisi henkilökohtaisen koskemattomuuden ydinalueeseen. Säännökset edellyttävät välineiden käytöltä välttämättömyyttä, rajattua kestoa ja tarpeen vaatiessa lääkärille ilmoittamista. Tällä tavalla käytettynä sylkemisen estävän välineen käyttöä voidaan pitää oikeasuhtaisena, kuten esityksessä suhteessa Perustuslakiin todetaan. Poliisihallitus pitää kyseisen toimi-valtuuden laajentamista myönteisenä muutoksena.

Tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti

Tutkinta-arestin toimeenpanoa pakoilevan henkilön etsintäkuuluttamisesta Poliisihallitus toteaa, että etsintäkuuluttamisesta säätäminen lain tasolla omana toimivaltuussäännöksenään on pidettävä myönteisenä, koska kyseessä on yksilön vapauteen kohdistuvasta toimenpiteestä. Etsintäkuuluttamisella on tarkoitus tavoittaa tutkinta-arestin täytäntöönpanoa pakoileva henkilö. Tavoiteltavan henkilön osalta etsintäkuulutus kirjataan poliisiasian tietojärjestelmään ja sitä kautta myös poliisille tulisi mahdollisuus omien toimivaltuuksien käyttöön henkilön tavoittamiseksi ja täytäntöönpanon to-

teutumisen mahdollistamiseksi. Henkilön etsintäkuuluttaminen toteutuu viranomaisen oikeudella saada virka-apua toiselta viranomaiselta ja näin ollen poliisin antaman virka-avun avulla Rikosseuraamuslaitos voi pyytää poliisia etsintäkuuluttamaan täytäntöönpanoa karttavan henkilön virka-avun toteuttamisen edellytysten täyttyessä.

Tutkinta-arestia koskevan säännöksen mukaan etsintäkuuluttamisesta päättäisi täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai täytäntöönpanojohtajan määräämä muu täytäntöönpanoyksikön virkamies. Asteellisen toimivallan sisällyttäminen etsintäkuulutuksesta päättämiseen on toimiva keino huolehtia tarpeettomien etsintäkuulutusten tekemisestä.

Tehostetun matkustuskiellon osalta poliisille tehtäväksi tulee tehostetun matkustuskiellon valvonta. Poliisi valvoo jo nykyisellään matkustuskieltojen noudattamista. Lain täsmennys siitä, että tehostetun matkustuskiellon tiedoksiannon toteutumisesta on ilmoitettava myös poliisille, on poliisin matkustuskieltojen valvontatehtävän osalta välttämätön.

Jakelu Lakivaliokunta